

Johanne Dyrhaug Lund

Digital danning gjennom barne-tv

Bacheloroppgave i Medievitenskap

Veileder: Daniel Schofield

Mai 2024

Johanne Dyrhaug Lund

Digital danning gjennom barne-tv

Bacheloroppgave i Medievitenskap
Veileder: Daniel Schofield
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for kunst- og medievitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
<i>Hvorfor er dette viktig, samfunnsmessig og faglig? .....</i>	2
Hvordan kan barne-tv bidra/påvirke barns digitale dannelse?	3
<i>NRK og NRK Super .....</i>	3
NRKs samfunnsoppdrag	4
Teoretisk rammeverk	5
<i>Hva er danning? .....</i>	5
Digital danning.....	5
Digital kompetanse.....	6
Medier og dannelse i en digital verden	7
Etiske vurderinger i danning.....	8
Sosiokulturell teori	8
Historien om barne-tv	9
Barn som aktører.....	10
Supernytt 10.08.23	10
Samfunnsikkerhetsprisen	15
Diskusjon.....	15
Avslutning.....	19
Litteraturliste.....	20

Innledning

Hvorfor er dette viktig, samfunnsmessig og faglig?

I prosessen om å komme i gang med denne bacheloroppgaven, virket det først helt umulig å finne frem til et tema, en problemstilling og en tydelig oppgave jeg kunne visualisere.

Oppgaven virket veldig overveldende, og alt for stor og åpen. I en runde brainstorming og tankekart, kom jeg inn på barn og medier. Det er flere ulike syn på barn og medier. Neil Postman ser på barn som svært sårbare, og mener de behøver å beskyttes mot mediene, samtidig som Don Tapscott mener at barn er naturlige kompetente, sultne etter kunnskap mediene kan gi dem (Buckingham, 2003, s 20). David Buckingham er kritisk til begge, og mener barn behøver mediekompetanse og veiledning (Buckingham, 2003, s 21).

I mitt andre semester i medievitenskap, var mediepedagogikk faget jeg trivdes mest med. Det falt meg derfor naturlig å gå mer i denne retningen. Videre vurderte jeg hva jeg faktisk fant interessant, slik at hele skriveprosessen skulle bli mer positiv og engasjerende. Valget falt derfor på et tema jeg mener er viktig, samfunnsmessig, samt faglig relevant. I dagens samfunn, blir barndommen mer og mer preget av et bredt spekter av medieinnhold. Medier og digitale verktøy kommer inn i unges liv fra svært tidlig alder, og blir en svært stor del av livet, svært tidlig. Siden barn i utgangspunktet er forholdsmessig uvitende og kunnskapsløse i tidlig alder, øker bare nødvendigheten for å oppnå en god digital dannelse. Dette innebærer både å ha tilstrekkelige digitale ferdigheter og digital kompetanse, men også å ha en god forståelse av de teknologiske rammene som preger vår hverdag, og å kunne holde følge med den digitale utviklingen. Dette er noe som er viktig for alle individer i samfunnet, i alle aldre. Jeg har dog valgt å sette søkelys på barn, da jeg mener dette i størst grad angår dem. Barn er de som skal vokse opp og etter hvert ta over styringen i vår verden, og den digitale utviklingen kommer heller ikke til å stoppe.

De fleste vil nok mene at NRK, eller mer spesifikt NRK Super, er den største aktøren når det kommer til barne-tv i Norge, i alle fall gjennom tidene. Til tross for at det i dag er mange andre plattformer for underholdning for barn, som YouTube, Netflix osv., er nok NRK Super fremdeles oppe i toppsjiktet for barneunderholdning. NRK og NRK Super er en sentral del i denne oppgaven. Valget falt på NRK, delvis av automatikk, da det er det jeg personlig forbinder med ordet barne-tv, på bakgrunn av NRKs klassiske barne-tv klokken seks. I tillegg er NRK en av de største kanalene vi har her i Norge, og har et veldig distinkt tilbud til barn gjennom NRK Super. NRK har også et klart samfunnsoppdrag, presentert gjennom NRK-

plakaten (NRK, 2023) som henviser til at barn har rett på informasjon og ytringsfrihet, samtidig som de skal beskyttes mot skadelig innhold. Dette er en veldig klassisk diskusjon når det kommer til danning, og lagde derfor et grunnlag for en god diskusjon for oppgaven.

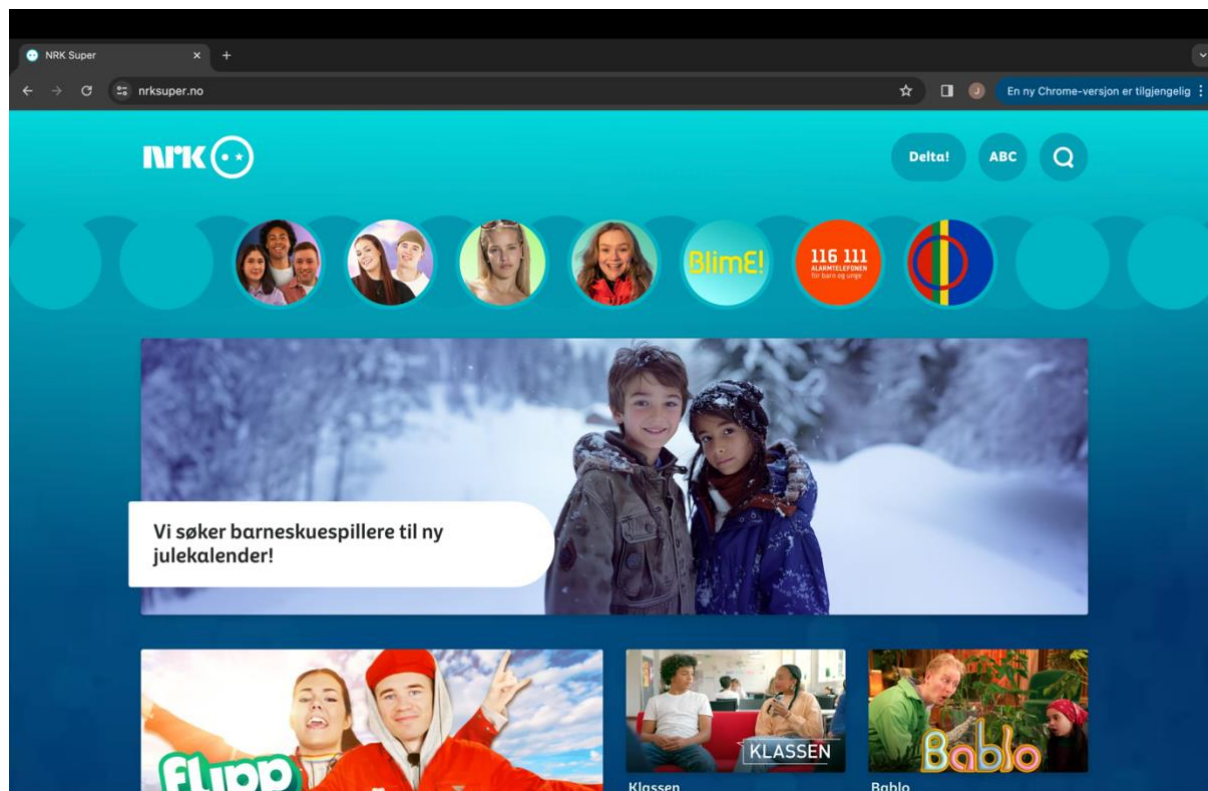
Hvordan kan barne-tv bidra/påvirke barns digitale danning?

Gjennom problemstillingen skal jeg se nærmere på hvordan barne-tv kan bidra/påvirke barns digitale danning. Allerede her, er det noen begreper som blir nødvendige å forklare kort. Med barne-tv, menes programmer som er spesifikt laget og rettet mot barn. Her vil NRK Super bli sentralt, og jeg vil også ta en titt på barne-tv i et historisk perspektiv, og på hvordan det er i dag. Digital danning kan kort forklares som hvordan vi som individer forholder oss til samfunnets teknologiske rammer, og hvordan teknologien tar del i våre liv og blir en del av oss. Både danning, digital danning og digital kompetanse vil bli forklart mer i detalj senere i oppgaven.

For å kunne besvare problemstillingen min, var det nødvendig å komme frem til hva slags type oppgave jeg ønsket å skrive. Jeg kom frem til at det ville være best for meg å ha en drøftingsoppgave. Det vil gå ut på å introdusere noe teori, for så å drøfte dette. I tillegg vil jeg trekke frem en episode av Supernytt, som tar for seg konflikten på Gazastripen. Dette er ikke en del av metoden, altså ikke en analyse, men vil heller bli brukt for å eksemplifisere en liten del av barne-tv, samt å få frem noen sentrale poenger i oppgaven. Episoden vil bli dratt frem som eksempel i diskusjonen, og vil bli knyttet opp mot teorien. Dette for å ha noe konkret å henvise til, og å knytte litt teori opp mot, for å igjen få frem sentrale poenger.

NRK og NRK Super

Statskanalen vår, NRK, har gjennom tidene vært et samlingspunkt for det norske folk. De er den største allmennkringkasteren i Norge, og har et ansvar om å lage et innhold som er tilgjengelig gratis for alle i Norge. NRK var tidligere finansiert av lisenspenger, som ble betalt inn av alle norske husholdninger, men i dag blir dette betalt gjennom skatt. NRK Super er NRKs tilbud til barn. NRK Super sender programmet på fjernsynet, men har også et stort nettsted, hvor man kan finne alle de ulike programmene deres, men også spille spill og delta interaktivt i aktiviteter.

De har også en egen fane på nettstedet sitt som heter «Delta!», hvor barn kan sende inn bidrag/spørsmål til ulike programmer, og delta i konkurranser. NRK Super kan forklares som en kringkastingskanal for barn, som brer seg utover flere medium, både TV, radio, nettsted og apper. NRK Super setter søkelys på å lage innhold som skal underholde barn, men også lære og utdanne dem. De har derfor et veldig bredt utvalg av programmer, alt fra dramaserier til lærerike programmer som Supernytt og Newton.

NRKs samfunnsoppdrag

Som den største norske plattformen for allmennkringkasting, har NRK et stort samfunnsansvar. De er kanalen alle har tilgang til, gjennom å betale skatt. NRK har noe som heter NRK-plakaten, et sett vedtekter, som beskriver «deres samfunnsoppdrag». Blant disse er det en som spesifikt omhandler barn, som lyder:

§ 22 NRK skal fremme barns rett til ytringsfrihet og informasjon, og skjerme barn mot skadelige former for innhold. NRK skal ha norskspråklige programmer for barn under 12 år, jevnlig norskspråklige programmer for unge, og jevnlig programmer for barn og unge på de samiske språkene (NRK, 2023).

Som tidligere nevnt, har NRK bredt seg utover flere plattformer, på TV, radio, internett og apper. Siden NRK er såpass stort, og er en kanal som har laget mye innhold for barn, har de et ansvar om å lære opp våre barn. NRK Super har derfor mange programmer som er både underholdende, men samtidig opplysende og lærende. Blant disse er for eksempel Supernytt.

Supernytt er et program, som fungerer som en nyhetssending rettet mot barn. Programmet er en super bidragsyter mot et mål om å få flere barn til å holde seg oppdatert på hva som skjer i verden. Da jeg gikk på barneskolen selv, hadde vi alltid dagens episode av Supernytt på prosjektoren, mens vi hadde matpause. Akkurat da, var det nesten påtvunget, men i mitt minne var det stort engasjement rundt Supernytt! Episodene er ikke mer enn ti minutter lange, og holder nyhetene spennende.

Teoretisk rammeverk

Hva er danning?

For at denne oppgaven skal ha et godt grunnlag for å få frem poenget, vil det være fordelaktig å ha en god definisjon på hva danning er. Ifølge Ingerid Straume, i boken *Danningens filosofihistorie*, er det vrient å gi et «meningsfylt» svar på hva danning er (Straume, 2013, s 17). Samtidig følger hun opp med at det kan gis et helt uendelig antall meningsfylte svar på dette. Straume beskriver danning som et fenomen som alltid er meningsfylt, uavhengig av dets sammenheng samfunnsmessig, i kultur og i historie (Straume, 2013, s 17). Det er derfor mennesker i ulike kulturer vil se på andres kulturelle idealer som mer fremmed for seg selv og i sitt meningsinnhold (Straume, 2013, s 17). Disse idealene vil ikke være særlig virksomme utenfor de samfunnene eller kulturene hvor de oppstod, fordi de ikke kan forstås og heller ikke vil være ønskelige. Straume drar frem et eksempel, om hvordan en skandinaver ikke vil kunne leve seg inn i hvordan et menneske med frykt for guddommelig vrede sitt verdensbilde er. Til tross for at det vil være mulig å se for seg tankene bak frykten, vil muligheten for å kunne føle noe sterkt for dette selv, ikke være til stede (Straume, 2013, s 17). Å bli dannet ligner derfor mer på det å bli en spesifikk type sosialt, med spesifikke karaktertrekk og idealer som tilhører akkurat det samfunnet eller den kulturen (Straume, 2013, s 17). Alle kulturer og samfunn har sine egne dannelsesidealene, så det å bli dannet vil, til en viss grad, innebære å forme mennesket i samfunnsmessig orden. Gjennom politiske, materielle og ideologiske forhold, vil dannelsesidealene forandres i tråd med samfunnets spenninger og brytninger (Straume, 2013, s 17/18).

Digital danning

Ola Erstad innleder et underkapittel i sin bok, *Digital kompetanse i skolen*, med å si at det er vrient å beskrive dannelsesbegrepet når det kommer til bruken av digitale medier hos barn og unge. Videre skriver han at digital danning omhandler hvordan digital teknologi infiltreres i

våre liv og blir en del av oss, og hvordan vi forholder oss til verdenen rundt oss (Erstad, 2010, s 111). Erstad beskriver altså den digitale dannelsen som en større kompetanse i kulturell forstand, som fungerer som en overordnet betegnelse for konsekvensene på individet, kollektivet, samfunnet og kulturen får av den digitale utviklingen (Erstad, 2010, s 111). Dette kan lett misforstås, og tolkes som at det er selve danningen som blir digital, men det omhandler hvordan man kan fungere best mulig i kunnskapssamfunnet, og å kunne forholde seg til de teknologiske rammene som preger vår kultur (Erstad, 2010, s 111). Digital danning omhandler også å ha kunnskap til en verden som er videre enn den rett foran en selv. Det skrives også mye om dannelsesbegrepet og digital danning i boken *Mediepedagogikk og mediekompetanse*. Dannelsesprosessen vår har blitt svært preget av medieutviklingen, fordi måten vi benytter oss av mediene bidrar til vår mestring og forståelse av oss selv, samfunnet og verden (Schofield, 2018, s 145). Mediene legger til rette for nye metoder for relasjonsbygning, inntak av informasjon og læring knyttet til omgivelsene våre. Mediene i seg selv, og hvordan vi bruker dem, er med på å forme hvordan vi kommuniserer, lærer og skaper mening (Schofield, 2018, s 145). Schofield skriver at begrepet digital danning ikke har noen tydelig innarbeidet definisjon, og at begrepet heller ikke er godt etablert med innflytelse mot skole- og utdanningsinstitusjoner (Schofield, 2018, s 151). Han beskriver at begrepet heller er meget omfattende, og at aspekter som identitet, fellesskapsfølelse, refleksjon, solidaritet, kompleksitet, individuell frihet, autonomi og fleksibilitet faller inn under begrepet (Schofield, 2018, s 151). Digital danning er også beslektet med digital literacy og digital kompetanse, som er mye anvendt.

Digital kompetanse

Digital danning er én av fire grunnkomponenter i digital kompetanse (Krumsvik, 2011, s 71). Erstad beskriver at begrepsbruken rundt digital kompetanse er uklar. Begrepet har vokst frem gjennom undervisning i skolen om medier, og er oversatt fra det engelske «media literacy» (Erstad, 2010, s 95). Videre skriver han at ved kompetanse indikeres handlingsberedskap og dømmekraft, kombinert av kunnskap, ferdigheter og holdninger (Erstad, 2013, s 95). Erstad definerer digital kompetanse som ferdigheter, kunnskaper og holdninger ved bruk av digitale medier for mestring i det lærende samfunn.

I boken *Skulen og den digitale læringsrevolusjonen*, blir digital kompetanse delt inn i fire grunnkomponenter, som skal være inspirert av Erstads dimensjoner (Krumsvik, 2011, s 71). Grunnkomponent 1 omhandler grunnleggende IKT-ferdigheter, hvor digital kompetanse på det grunnleggende plan innebærer det som kalles «verktøykompetanse». Barn må løse «PC-

koden» for å kunne klare å opparbeide seg kunnskap gjennom digitale læringsmetoder (Krumsvik, 2011, s 71). Grunnkomponent 2 innebærer pedagogisk-didaktisk IKT-skjønn. Dette innebærer at læreren må ha digital kompetanse, men også være trygg faglig og autoritær i klassemiljøet (Krumsvik, 2011, s 83). På samme tid, må læreren kunne utnytte den digitale kompetansen elevene sitter på, og skape muligheter for å utnytte de digitale læringsmidlene gir for læring. Grunnkomponent 3 setter søkelys på læringsstrategier og metakognisjon. Dette handler om å finne læringsstrategier for å kunne navigere gjennom den uendelige mengden informasjon man kan finne på internett. I denne grunnkomponenten er det sentralt å utvikle kildekritikk (Krumsvik, 2011, s 83). Den siste grunnkomponenten er, som tidligere nevnt, digital danning. Her blir det også introdusert et begrep som kalles teknokulturell danning, av Lars Løvlie. Begrepet er et forsøk på å forklare danning, i et postmoderne og teknologisk samfunn (Krumsvik, 2011, s 83).

Medier og dannelse i en digital verden

Boken *Mediebarndommen*, er basert på en konferanse i Trondheim fra 2003. Her har Kirsten Drotner et kapittel som handler om medier og dannelse i en global verden. Hun innleder kapitlet med å påpeke at dagens barn, særlig i Norden, bruker mediene til å lære om seg selv og verden (Drotner, 2003, s 6). Drotner skriver videre at det tidligere ble pratet om forskjellene mellom primære og sekundære erfaringer, særlig i pedagogiske og psykologiske kretser (Drotner, 2003, s 6). Primære erfaringer er de som gjøres i sitt nærmiljø, med familien. De sekundære er, på den andre siden, et dårlig forsøk på å etterligne de primære sosiale interaksjonene, hvor mediene kommer inn (Drotner, 2003, s 6). Dette hierarkiet blir grunnlaget for et skille mellom menneskelig kommunikasjon og mediert kommunikasjon (Drotner, 2003, s 6). Medier i dag, er så innarbeidet i vår hverdag fra svært tidlig alder, at det kan være vrient å se hvilken funksjon de faktisk har (Drotner, 2003, s 6). På det samme viset, blandes igjen menneskelig og mediert kommunikasjon når vi chatter online eller på meldinger, eller når medier blir brukt som referanser og rammer for tolkning i vanlig samtale med venner (Drotner, 2003, s 6). Det Drotner beskriver som «nåtidens mediekultur», er i dette tilfellet i 2003. Mediekulturen i 2003 ble både mer konvergent, men også mer global. Hun beskriver hvordan internettkabler gjennom havet og satellitter i himmelen, bidrar til at mediernes og IKTs grenser blir utvidet, som gjør at sendingen og mottakelsen av et budskap kan skje nesten helt samtidig (Drotner, 2003, s 6). Medieglobaliseringen fra et barns perspektiv, betyr at barna i tidligere alder er utsatt for å lettere komme i kontakt med fremmede på nett (Drotner, 2003, s 6). De globale mediene er dog et viktig middel for

danning, da det kan hjelpe dem med å se andre, som kan gi dem et nytt blikk på seg selv (Drotner, 2003, s 6).

Etiske vurderinger i danning

I flere definisjoner av digital kompetanse, og hvordan læring i vår digitale kultur blir omsatt i praksis, er det normative og etiske underkommunisert (Schofield, 2018, s 153). Det har blitt utpekt av flere mediepedagogiske forskere, at digitale verktøy og arbeidsmetoder gjerne møtes med entusiasme innen skole, og ansett å være løsninger på spesifikke problemer (Schofield, 2018, s 153). Det blir derimot mindre arbeid med digitale medier mot f.eks. endringer i den offentlige diskursen, hvordan mediene har betydning for identitetsdannelse og sammenhengen mellom verdensforståelsen og større grad av medierte opplevelser (Schofield, 2018, s 153). Etikk flettes inn i flere ulike definisjoner av digital kompetanse, og forstås gjerne som individuelt, og knyttes ofte til mestring, kildekritikk, holdninger eller resepsjon av medieuttrykk (Schofield, 2018, s 153). I Utdanningsdirektoratets definisjon av digitale ferdigheter, knyttes etikken til å kunne bruke digitale ressurser på en forsvarlig måte, samt å ha kjennskap til personvern og etiske retningslinjer (Schofield, 2018, s 153). Slik som det er blitt etablert tidligere, omhandler danning individets forhold til seg selv, lokalsamfunnet og verden, og en slik etikkforståelse vil derfor ikke bli fullstendig (Schofield, 2018, s 153). På grunn av det normative aspektet som digital danning inkluderer, vil det skille seg ut fra digital kompetanse og digitale ferdigheter (Schofield, 2018, s 153). Dette handler om at individet ønsker å oppnå «det gode» for en selv, men også med et visst ansvar for verden og samfunnet (Schofield, 2018, s 153). Det kan dog være vanskelig å ta stilling til det normative i en digital og multikulturell verden, da man må forholde seg til verdier, og ta stilling til hva som er rett og galt i samfunnet (Schofield, 2018, s 153). Schofield skriver at etiske og normative problemstillinger burde bli et av de viktigste ansvarsområdene i skolen, og at det er viktig å ha diskusjon og refleksjon rundt hvilke verdier som er gode, og føre verden videre i en verden dominert av medier. Han mener derfor at den digitale kompetansen er ufullstendig, dersom den ikke også rommer og fremhever en utvidet og utrettet etisk ansvarsbevissthet, og normative refleksjoner blir vektlagt (Schofield, 2018, s 153).

Sosiokulturell teori

Sosiokulturell teori er en teori av Lev Vygotsky. Teorien setter søkelys på at læring og utvikling skjer i et samspill mellom samfunn og individ. Han argumenterte også for at læring ikke bare er en prosess for individet alene, men i sosial og kulturell kontekst mellom andre mennesker og samfunnet. Kunnskap og ferdigheter kommer gjennom interaksjon med andre

mennesker (Säljö, 2001, s 22). En grunntanke i sosiokulturell teori, er at sosiokulturelle ressurser skapes gjennom kommunikasjon, og videreføres på samme måte (Säljö, 2001, s 22). Denne teorien er relevant i forhold til hvordan kunnskap kan bli til gjennom foreldres samtaler med barna etter de har sett medieinnhold.

Historien om barne-tv

Karin Hake er forfatteren bak boken *Historien om barne-tv*, som ble gitt ut i 2006. Boken er gammel, men jeg synes den fremdeles er aktuell, på bakgrunn av hvordan den ser nærmere på en historisk utvikling av barne-tv, fra 1960 til 2005. I 1960 åpnet Kong Olav det norske fjernsynet offisielt (Hake, 2006, s 24). NRK hadde, i en tid, hatt prøvesendinger på fjernsynsapparater i butikkvinduer. Fjernsynet i 1960, var ukjent for de norske innbyggerne, og det var ikke alle som hadde tilgang til dette (Hake, 2006, s 24). Det var dog noe barna kunne kjenne igjen i det ukjente fjernsynet, nemlig stemmene fra radioprogrammet *Barnetimen for de minste*, som de nå kunne se på skjermen (Hake, 2006, s 24). Kong Olav uttrykte at han hadde et ønske om hvordan fjernsynet skulle «bidra til å gjøre livet bedre og lykkeligere for alle» (Hake, 2006, s 25). Så hvordan begynte barne-tv? Fjernsynet for de minste barna, begynte fredag 16. september i 1960, klokken seks. Da kunne alle norske barn med tilgang til fjernsyn se *I Kosekroken* (Hake, 2006, s 26). Programmet varte i 20 minutter, etterfulgt av et avbrekk i sendetiden, slik at mor og far fikk rimelig med tid til å legge barna før det var tid for programmer for voksne (Hake, 2006, s 26). I *Kosekroken* ble sendt hver fredag klokken seks, gjennom hele 60-tallet, og ble fast rutine for de minste barna (Hake, 2006, s 26). En annen dato som skiller seg ut i historien om barne-tv, er den 30. august 1970 (Hake, 2006, s 26). Dette er datoen begrepet barne-tv ble lansert, som er begrepet som har blitt brukt helt siden da, og til nå. Dette begrepet har gjennom tidene vært samlingstittelen som beskriver programmene for NRKs yngste seere (Hake, 2006, s 26).

Helt fra starten, i 1960, har barne-tv blitt sendt på småbarnas «gylne tidspunkt», nemlig klokken seks. Dette ble etter hvert en liten del av norske småbarnsfamiliers ritualer (Hake, 2006, s 26). Ved noen spesielle anledninger, som sportssendinger eller nyhetssendinger utenom det vanlige, har tidspunktet for barne-tv blitt forskjøvet, som resulterte i flere sinte telefoner og brev til NRK, fra småbarnsforeldre (Hake, 2006, s 27). Det har derfor vært en sterk kontinuitet i sendingene av barne-tv gjennom tidene, som viser at NRK som allmennkringkaster tar hensyn til småbarnsfamiliers rutiner, og legger opp sendingene slik at de passer så godt som mulig (Hake, 2006, s 27). I 1971 kom *Lekestue*; et lek-og-lærprogram, som var en norsk versjon av et konsept fra BBC, som het *Playschool* (Hake, 2006, s 30).

Programmet var barne-tv sin første «søyle», som innebærer omfattende serier for barn, som blir skapt innenfor samme rammer, f.eks. samme studio (Hake, 2006, s 30). Intensjonen bak programmet, var å være et type førskoletilbud for barn som ikke gikk i barnehage, siden barnehagetilbudene på denne tiden var dårlige (Hake, 2006, s 30). I 1978 kom også programmet *Mens vi går og legger oss*, med Trond Viggo Torgersen og det som fort ble norske barns yndling, *Flode*. Programmet var forholdsvis enkelt, men har satt dype spor hos mange nordmenn, med sangen «puss puss, så får du en suss» (Hake, 2006, s 30).

Barn som aktører

Videre i boken om barne-tv gjennom historien, benytter sosiolog Turid Midjo begrepet «fortolkende aktørperspektiv» for å beskrive den nye mediebarndommen (Hake, 2005, s 200). Utover 80- og 90-tallet, rettes det i større grad fokus mot barn som aktør, og på hvilken kontekst barna lever i (Hake, 2005, s 200). I begynnelsen av barne-tv-historien, var det heller voksne som var på skjermen, og om barn var med, ble deres stemme formidlet av en voksen (Hake, 2005, s 200). Serier fra 80- og 90-tallet viser til en barndom der barn blir anerkjent som viktige aktører til barne-tv, hvor de selv kan representere sitt liv og sin virkelighet (Hake, 2005, s 200). Dette ble også vist i noen dramaserier, hvor barn blir presentert som små mennesker, som skal bli hørt og respektert, til tross for å være mindre erfarne enn voksne (Hake, 2005, s 200). Serien Johnny og Johanna, viser en representasjon av barn som subjekter, som aktivt handler og viser at de er kapable til å ta beslutninger (Hake, 2005, s 200). Denne perioden viste et skifte i barnas rolle i barne-tv, som aktive aktører. I undersøkelser av barns engasjement, bekreftes det at barn blir begeistret av å møte aktører på sin egen alder på tv-skjermen (Hake, 2005, s 200).

Supernytt 10.08.23

Jeg har valgt å se nærmere på en episode av Supernytt i denne oppgaven. Supernytt er NRK Supers nyhetssending, skreddersydd for barn. Episodene er som regel rundt ti minutter lange, og det kommer nye episoder nesten hver dag, med noen unntak som f.eks. helger og helligdager. Episodene inneholder både større og mindre nyhetssaker, og dekker alt fra små tiktok-trender, til drama i den norske regjeringen og krig. Jeg har sett på en episode fra 10.oktober 2023, altså to dager etter en av de større hendelsene i konflikten mellom Israel og Palestina. Bakgrunnen for akkurat denne episoden, er at jeg ønsket å få et innblikk hvordan NRK Super dekker en slik sak, som er svært alvorlig og kanskje også litt for alvorlig for barn.

Sendingen begynner med en liten oppsummering av temaene som skal gås igjennom i episoden. Etter dette er det et innslag med videoønsker fra seere om hvilke steder de ønsker å se i værmeldingen. Episoden dekker konflikten mellom Israel og Palestina fra 02:02 til 06:37, altså kun rundt fire og et halvt minutt.

En tidligere versjon av denne sendingen inneholdt faktafeil og en unyansert fremstilling av bakgrunnen for konflikten mellom Israel og Hamas. Feilene har senere blitt rettet opp i den aktuelle saken og endringer har blitt gjort for å gi en mer balansert fremstilling. I tillegg har noen bilder blitt byttet ut av hensyn til de yngste seerne.

Supernytt

1. Dette får du se 2. Været 3. Sport: Fotball-VM og Formel 1 4. Hvorfor er det konflikt mellom israelere og palestinere? 5. Hva skjer i Israel nå? 6. I dag er dagen for psykisk helse 7. Dere velger: Okse i bil eller alligator med halv munn?

Supernytt

10. oktober 2023 · Konflikten mellom Israel og Hamas (oppdatert versjon)

Oppdatering 19.10.2023: En tidligere versjon av denne sendingen inneholdt faktafeil og en unyansert fremstilling av bakgrunnen for konflikten mellom Israel og Hamas. Feilene har senere blitt rettet opp i den aktuelle saken og endringer har blitt gjort for å gi en mer balansert fremstilling. I tillegg har noen bilder blitt byttet ut av hensyn til de yngste seerne.

Allerede i første møte med Supernytt-episoden, om man ser den på NRK Super sin nettside, blir seerne møtt med denne forsiden og episodebeskrivelsen. Her blir det forklart at det har vært en tidligere sending om konflikten, som har blitt endret grunnet sakens vinkling og feilinformasjon, som igjen har ført til at konflikten ikke hadde fremstått nyansert nok. I tillegg har noen av bildene blitt byttet ut, til hensyn av unge seere. NRK som den allmennkringkasteren de er, skal ikke ta side i sånne saker, men få frem saken fra begge sider, basert på fakta. Det er allerede mange oppfatninger om hvem som er det egentlige offeret i konflikten, og hva som er riktig å mene om dette. Ut ifra egen erfaring, er de fleste unge voksne og ungdommer i sterk solidaritet med det palestinske folket, og det har vært flere demonstrasjoner i norske byer, for Palestina. Hvem som har «rett» i selve konflikten er dog

ikke noe denne oppgaven skal ta stilling til. I introduksjonen av segmentet om Gaza, blir konflikten beskrevet som «verdens vanskeligste konflikt». Dette, etterfulgt av en advarsel om at dette er et vanskelig tema, og at det kan være lurt å se episoden sammen med en voksen. Videre blir det først fortalt litt om bakgrunnen for konflikten, og seerne tas gjennom den historiske bakgrunnen. Det er en kort og enkel forklaring, om hvordan det jødiske folket følte seg utsatt i Europa, og hvordan mange millioner jøder ble drept under andre verdenskrig. Etter dette, var det et flertall i FN som stemte for å dele Palestina inn i både en jødisk og en palestinsk stat, men at det kun var den jødiske staten Israel som ble noe av. Mange palestinere måtte flykte, og mange jøder flyktet inn til Israel. Dette førte til flere angrep og kriger mellom de to, hvor Israel tok flere områder enn hva FN hadde tenkt i utgangspunktet.

I episoden får seerne et forenklet kart over hvordan landområdene ble seende ut etter flere år med krig. Etter den historiske biten om hvorfor det er krig mellom israelere og palestinere, går saken videre til «Hva skjer i Israel nå?». Programlederen forteller at et av de største angrepene i konflikten på mange år, skjedde i helgen før episoden kom ut. Han beskriver at angrepet ble utført av Hamas, som mange vil kalle en terrororganisasjon fordi de har utført angrep på uskyldige sivile med vilje.

Logoen til Hamas blir vist ved siden av Israels flagg, som gjør det mulig å se at angrepet ikke er utført av Palestina, men Hamas. Videre er det mange videoer og klipp fra selve krigssonen. De fleste klippene fra Israel og Palestina viser ødeleggelser, oppskytninger av raketter og eksplosjoner. De er altså ikke like grafiske som man kan se på nyhetssendingene for voksne, som ofte kan vise skadede mennesker og barn i tillegg. Det blir dog vist mennesker som har blitt tatt til fange av Hamas, og fortalt at over 1000 mennesker er drept i konflikten veldig tydelig.

Samfunnssikkerhetsprisen

Samfunnssikkerhetsprisen er en pris som deles ut av direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, og ble for første gang delt ut i 2012 (Frogg, 2023). Dette er en pris som skal deles ut til noen som «har satt samfunnssikkerhet på dagsorden det foregående år» (Frogg, 2023). Vinneren av prisen i 2022, var ingen ringere enn Supernytt. Juryens begrunnelse innebærer blant annet at i en tid med mye internasjonal uro, har Supernytt bidratt til både engasjement, men også forståelse hos barn og unge (Frogg, 2023). Supernytt får også ros for å ha dempet uro og ha bidratt til diskusjoner rundt spørsmål, gjennom særlig god informasjon og opplysning gjennom krigen i Ukraina, og tiden med pandemi (Frogg, 2023). Supernytt, som ble etablert i 2010, har kontinuerlig hatt som mål å informere om hendelser i Norge og verden, på et vis som gjør at barna lett kan forstå, og sette ting i sammenheng (Frogg, 2023). Juryen beskriver at Supernytt fremlegger vanskelige samfunnsspørsmål på en slik måte at barn kan ordlegge og prate om ulike temaer, gjennom programmets enkle visualiseringer, språk og moderne metoder (Frogg, 2023). Supernytt bidrar til at barn blir bedre på kildekritikk og forståelsen av nyheter, som igjen fører til at barn blir sterkere samfunnsdeltakere (Frogg, 2023). Dette er det juryen mener styrker samfunnssikkerheten.

Diskusjon

En viktig diskusjon innen danning, er ulike perspektiver på barn. Som nevnt tidligere, har både Postman og Tapscott ulike perspektiver på hver sin sine av dette, med Buckingham som er kritisk til dem begge. Det vil nok derfor alltid være en pågående uenighet om barn burde beskyttes fra medienes bilder, opp mot deres rett på informasjon. Dette er svært sentralt innen danning. Som tidligere nevnt, er dette også tatt med i NRK-plakaten, hvor det står at barn skal ha rett på ytringsfrihet og informasjon, men samtidig beskyttes fra skadelig innhold (NRK, 2023). Det er vanskelig å skulle ta stilling til hva som er viktigst av disse to; ytringsfrihet og informasjon, eller beskyttelse? Ut ifra episoden av Supernytt, kan vi se nærmere på dette. At det i det hele tatt er en slik sending, viser til retten på informasjon. Barna får allerede et visst innblikk i konflikten. Delen om historien bak konflikten, taler også for at retten på informasjon er viktig, samt virkelig videomateriale og bilder fra krigssonen og lignende. Det er altså flere elementer i denne sendingen, som taler for at retten på informasjon er viktig. Samtidig står det i episodebeskrivelsen at noen av bildevalgene er tatt, til hensyn av de yngste seerne. Dette vil kanskje tale mer for at barn skal beskyttes. I forhold til dette må det dog påpekes, at NRK Super har en målgruppe på 2-12 år. Barn i veldig ung alder, har egentlig

ikke noe godt av å se svært eksplisitte bilder fra en krigssone. Enkelte vil kanskje allerede mene at det er meget med informasjon og materiale av Gaza-konflikten allerede, og at det kan bli for mye for små barn. Det ser derfor ut til at NRK, i denne saken, har valgt at retten på informasjon og ytringsfrihet, trumfer beskyttelse mot skadelig innhold.

Det diskusjonen rundt fjernsyn og danning alltid ser ut til å finne en vei inn til, er hvorvidt man skal vektlegge retten på informasjon, eller retten til beskyttelse tyngst. På den ene siden, er retten til informasjon viktig. Barn har rett på informasjon. Den digitale danningen, slik Erstad (2010) beskriver den, handler det om å ha en best mulig funksjon i kunnskapssamfunnet, samt å kunne forholde seg til de teknologiske rammene rundt oss. Han trekker også frem at den digitale dannelsen handler om å se en verden som er større enn akkurat den rundt oss selv. Dette lyder ganske likt til Drottners (2003) beskrivelse av hvordan mediene åpnet vinduet ut mot verden. Med dette tatt i betraktning, kan man absolutt si at Supernytt-episoden bidrar til dette. Sendingen åpner visuelt, et vindu inn i hvordan konflikten i Gaza utarter seg, og gir barna kjennskap til en verden, større enn den rundt barnet selv. Og om denne bruken av medier bidrar til forståelsen barnet får av seg selv, samfunnet og verden, vil dette være et prakt eksempelpå hvordan mediene benyttes i dannelsingsprosessen. På en annen side, behøver små barn egentlig å ha noe særlig kjennskap til krig og terror? Hva skal de egentlig med den informasjonen? På en side, så har de rett på den, men de skal samtidig beskyttes mot skadelig innhold. Krig og terror er absolutt skremmende nyheter, og kan gjøre barna redde og urolige. Slik professor Jon Håkon Schultz forklarer, er det fordelaktig å derfor kommunisere og invitere barna til dialog etter slike nyheter, for å skape trygghet.

Slik sosiokulturell teori er beskrevet i *Skulen og den digitale læringsrevolusjonen*, kommer det tydelig frem at læring og utvikling skjer i et samspill mellom individ og samfunn, og gjennom kommunikasjon. Jeg vil trekke dette inn i hvordan dette kan bidra til barns digitale dannelse. Barn kan se på hva som helst slags innhold, men hvordan de faktisk tolker det de ser kan variere. Gjennom å for eksempel se på sendingen av Supernytt om konflikten i Gaza, er det usikkert hva de egentlig sitter igjen med etter å ha sett det. Ifølge sosiokulturell teori, skjer læring og utvikling gjennom kommunikasjon, og dette kan være mellom barn og forelder. Det vil være viktig å følge opp hva barna ser på, og hva slags informasjon de får. En reflekterende samtale med en forelder, mener jeg vil bidra til en større forståelse av en større verden, enn den som er rett foran barna. Kunnskap om hvordan andre mennesker har det i

verden, vil bidra til en forståelse om hvordan vi selv har det, f.eks. i Norge. Dette kan også foregå i skolen, gjennom å ha reflekterende samtaler med barna om mer samfunnsviktige temaer, og dagsaktuelle saker, for å få en større forståelse av verdensbildet. På den andre siden, kan det da være vanskelig om barna ikke har noen å snakke med etter å ha sett slikt innhold. Det kan også være at foreldre ikke har kontroll over hva barna deres egentlig ser på nett eller tv, og derfor ikke vet at de i det hele tatt behøver å snakke med barna sine.

I en artikkel fra forskning.no, skrives det om «skremmende nyheter». Artikkelen omhandler hvordan vi kan legge til rette for trygghet, med tanke på det faktum at nyheter om krig og terror dominerer skjermene, både i tv og på sosiale medier. Professor Jon Håkon Schultz blir intervjuet, og gir råd til hvordan dette kan gjennomføres (Bludd, 2023). Han beskriver at nyhetene fra blant annet Gaza, Ukraina, og til og med Sverige, er nyheter som er skremmende og dramatiske, men at barn har et dårligere utgangspunkt for å lage et helhetlig bilde (Bludd, 2023). Det trekkes frem at informasjon skaper trygghet, samtidig som at inntrykkene må begrenses (Bludd, 2023). Videre vektlegges det å ha samtaler med barnet. Igjen kommer man inn på temaet angående informasjon opp mot beskyttelse. Dette kan igjen knyttes til sosiokulturell læringsteori, hvor barnet lærer gjennom kommunikasjon med for eksempel forelder eller lærer. Som tidligere nevnt, pleide klassen min å se på Supernytt i matpausen på barneskolen, for å få med oss litt nyheter. I en undervisningssituasjon, vil det være viktig at læreren velger en «riktig» måte å vise nyheter til elevene. Da er det viktig at læreren bruker sin digitale kompetanse, og heller setter på f.eks. Supernytt, fremfor voksne nyhetssendinger eller nyhetsartikler som ikke er egnet for barn.

Som Drotner (2003) beskriver, blir samfunnet mer mediert, men også mer globalisert, hvor mediene åpner et vindu ut mot verden. Gjennom eksempelet brukt i denne oppgaven, sendingen fra Supernytt, kan vi se nærmere på dette. Det er da gjennom, blant annet, denne sendingen at barn får informasjon om krigen som foregår i Gaza. Supernytt viser både bilder fra selve krigssonen, av mennesker som blir tatt til fange, bombing og raketter, samt ruiner fra byene som har blitt angrepet. Det vises også et innslag av en mann som har fått sin kone og barn tatt til fange, hvor seerne får et innblikk i et følelsesperspektiv i denne konflikten. Derfor kan det sies at Supernytt-sendingen er som et vindu ut i verden, hvor barn får et innblikk i kompliserte situasjoner i andre deler av verden, og får et perspektiv på hvordan andre mennesker har det. Dette igjen, fører til at de får en ny forståelse av seg selv, samfunnet og verden, som er selve essensen i danning. Perspektiv er dermed svært sentralt når det kommer

til danning. Gjennom de globaliserte mediene, og vinduet ut mot resten av verden, får vi muligheten til å sette oss inn i andres situasjon, samt å få perspektiv på hvordan andre har det. Som Drotner (2003) beskriver, er mediene et viktig middel for danning, da det kan hjelpe barna med å se andre, som kan gi dem et nytt blikk på seg selv.

Dette leder oss videre inn i diskusjon om det etiske perspektivet innen danning. Som tidligere nevnt, trekker Schofield (2018) frem at den digitale kompetansen fokuserer for lite på det etiske aspektet i danning. Innen digital kompetanse, observeres det at den digitale kompetansen blir forenklet til bare den tekniske kompetansen og evnen til å utføre kildekritikk. Dette er selvfølgelig viktige ferdigheter, som barna absolutt burde lære, men at det ikke legges nok vekt på det normative og etiske aspektet. Schofield (2018) påpeker at forståelsen av digital dannelse er ufullstendig, på bakgrunn av manglende perspektiver av verdier, normative spørsmål og etisk ansvar, i et samfunn som blir mer og mer digitalisert og multikulturell. Erstad (2010) definerer digital kompetanse som ferdigheter, kunnskaper og holdninger ved bruk av digitale medier for mestring i det lærende samfunn. Han bruker ikke ordet etikk, men kan muligens falle inn under begrepet holdninger. Men i Krumsviks (2011) bok, som tar for seg Erstads fire grunnkomponenter i digital kompetanse, tar heller ikke disse for seg noe etisk eller normativt.

Gjennom å ta en nærmere titt på historien om barne-tv (2006), kom det frem et tydelig skifte på 80- og 90-tallet, i hvorvidt barn var aktive aktører eller ikke. På denne tiden fikk barna en større rolle som aktører på barne-tv, og undersøkelser viste at dette skapte mer begeistring for barna som så på. Dette er et viktig skille i barne-tv-historien, som viser at barn i større grad ble deltakere i sine egne tv-programmer. Dette kan man fremdeles se i dag, hvor barn selv er skuespillere i serier, og også gjennom «Delta!»-funksjonen på NRK Super. I Supernytt-sendingen, kan man også se at det er en ung person som programleder, ikke helt barn, men heller ikke helt voksen. En ung person vil trolig være lettere for barn å identifisere seg med, enn en voksen. Supernytt har flere ulike programledere, med ulikt kjønn, etnisitet, og én i rullestol. Dette er et bredt spekter med mennesker, som gjør det lettere for alle ulike barn å kunne identifisere seg med dem.

Hva har egentlig sendingen av Supernytt om Gazastripen med danning å gjøre? Jeg valgte bevisst ut denne spesifikke episoden for å se nærmere på hvordan Supernytt skulle formidle

denne alvorlige saken. Med utgangspunkt i definisjoner av både danning og digital danning, kan vi se nærmere på det. Supernytt-episoden åpner, uten tvil, et vindu ut mot resten av verden, som Drotner har beskrevet innen globalisering og medier. Ved å se gjennom dette «vinduet ut mot verden» som episoden da åpner, får man kjennskap til en verden, større enn den man umiddelbart ser, som Erstad beskriver om digital danning. Danningsprosessen handler om å få en ny forståelse av seg selv, samfunnet og verden. Gjennom ny informasjon og kunnskap om krig og terror, kan man oppnå akkurat dette. Da vil man få et nytt perspektiv på hvordan man selv har det, hjemme i det trygge Norge, og samtidig et nytt perspektiv på hvordan andre har det i andre verdensdeler. Gjennom å ha vunnet samfunnsikkerhetsprisen, viser dette også et resultat av at Supernytt har hatt særlig god journalistikk gjennom verdenskriser, og juryen drar frem at de har skapt stort engasjement og kunnskap hos barn og unge.

Avslutning

For å konkludere oppgaven, vil jeg oppsummere hovedpunktene jeg har gått igjennom. Temaet har jeg valgt fordi jeg mener det er samfunnsmessig og faglig relevant, på bakgrunn av medieutviklingen, og at mengden medier i barns liv, legger til rette for at mediene bør brukes på en god måte i danningsprosessen. I oppgaven har jeg gjort en kort kartlegging av NRK og NRK Super, og visualisert NRK Super, samt lagt frem deres samfunnsoppdrag og paragraf rettet mot barn. Oppgaven inneholder en gjennomgang av relevant teori, hvor det viktigste er danning og digital danning, som omhandler hvordan vi kan bruke mediene i danningsprosessen, og få et nytt perspektiv på oss selv, samfunnet og verden. Det er også redegjort for historien om barne-tv, med vekt på skillet hvor barn i større grad selv ble aktører i barne-tv. Sendingen av Supernytt er brukt som et eksempel i oppgaven, for å få frem hvordan barne-tv kan bidra til den digitale danningen. Diskusjonen dreier seg mye om hvorvidt barns rett til informasjon og ytringsfrihet, eller deres rett til beskyttelse skal vektlegges mest. Oppsummert, vil jeg si at med eksemplifiseringen av barne-tv gjennom Supernytt, kommer det frem poenger om at barne-tv bidrar til digital danning. Dette på bakgrunn av at episoden, gjennom språk, visualisering og formidling, får frem informasjon, som gir barna kunnskap om en større verden enn den de har rett foran seg. Denne kunnskapen kan i tillegg gi nytt perspektiv på seg selv, samfunnet og verden.

Litteraturliste

Buckingham, D. (2003) *Media education: literacy, learning and contemporary culture*. Polity Press, Cambridge

Bludd, E. (2023) Når nyhetene skremmer barna. *Forskning.no*. Tilgjengelig fra: <https://www.forskning.no/barn-og-ungdom-krig-og-fred-partner/nar-nyhetene-skremmer-barna/2267932> (Hentet: 8. mai 2024)

Drotner, K. (2003) *Medier og dannelse i en global verden*. Trondheim: Dronning Mauds Minne, Høgskole for førskolelærerutdanning.

Erstad, O. (2010) *Digital kompetanse i skolen – en innføring*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Frantzen, V. & Schofield, D. (2018) *Mediepedagogikk og mediekompetanse: dannning og læring i en ny mediekultur*. Bergen: Fagbokforlaget.

Frogg, H. (2023) NRK vinner samfunnssikkerhetsprisen 2022. *NRK*. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/presse/programomtaler/nrk-super-vinner-samfunnssikkerhetsprisen-med-supernytt-1.16285800> (Hentet 10. mai 2024)

Hake, K. (2006) *Historien om barne-tv: barndomsbilder 1960-2005*. Oslo: Universitetsforlaget.

NRK (2023) *Vedtekter og NRK-plakaten*. Tilgjengelig fra: <https://info.nrk.no/vedtekter/?/l3v4qay5tvn> (Hentet: 24. april 2024)

NRK (2023) Supernytt: Konflikten mellom Israel og Hamas (oppdatert versjon). Tilgjengelig fra: <https://nrksuper.no/serie/supernytt/MSUM02101023/sesong-202310/episode-7> (Hentet fra: 25. april 2024)

Krumsvik, R. (2011) *Skulen og den digitale læringsrevolusjonen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Straume, I. (2013) *Danningens filosofihistorie*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Säljö, R. (2001) *Læring i praksis: et sosiokulturelt perspektiv*. Oslo: Cappelen Akademisk.

